

КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАТОСТІ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ

*А.В. Білей, здобувач вищої освіти групи Ф-4/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

Сучасний етап розвитку вітчизняної банківської системи характеризується значним зниженням прибутковості банківських операцій. Це змушує комерційні банки активно скорочувати витрати і шукати нові інструменти управління, які дозволили б поліпшити конкурентні переваги їх банківських продуктів.

Калькулювання собівартості банківських продуктів і послуг є важливим інструментом в системі оцінки рентабельності роботи банку. Так як будь-який

банк прагне до збільшення своєї прибутковості, то для нього необхідно, перш за все, знижувати собівартість своїх продуктів і послуг. Таким чином, банку потрібно вести облік, аналіз і контроль своїх витрат в розрізі окремих статей витрат по кожному продукту, тобто групувати витрати за певним типом.

Визначимо, що під банківським продуктом буде розумітися будь-яка послуга банку, здійснювана їм в процесі його діяльності, при їх безпосередньому супроводі документами (наприклад, положення, інструкції, внутрішні накази).

Ціна банківського продукту складається з безпосередньо прямої собівартості, з витрат, пов'язаних зі збутом, і з маржі банку. Банк може розробити свою економічну модель розрахунку повної собівартості своїх продуктів, зокрема для обліку непрямих витрат, використовуючи наступні основні методики: традиційну систему розподілу витрат (ABC), систему Директ-костинг або функціональну калькуляцію (система ФВА).

Витрати банку, як і будь-якого підприємства, будуть складатися з внутрішніх витрат, що відносяться безпосередньо на конкретний продукт, і з побічно відносяться витрат, таких як вартість залучених ресурсів, витрат по створенню обов'язкових резервів та інших витрат. Це дає підставу на виділення кількох видів собівартості банківських продуктів: технологічну, виробничу, внутрішню і повну собівартості. Витрати по створенню банківського продукту, що відносяться на відповідальне внутрішнє структурний підрозділ, включаються в його технологічну собівартість. Витрати по створенню банківського продукту, що відносяться на відповідальний внутрішній структурний підрозділ, і по його обслуговуванню включаються в виробничу собівартість.

Виробнича собівартість банківського продукту і загальнобанківські витрати, розподілені на даний продукт рівномірно або пропорційно обраної базі, включаються у внутрішню собівартість. Відповідно повна собівартість банківського продукту складається з внутрішньої собівартості, і їх вартості

залучених ресурсів, витрат по створенню обов'язкових резервів та інших витрат банку.

Для калькулювання собівартості продукту банку необхідно, перш за все, рознести свої витрати за внутрішніми відповідним підрозділам, тобто визначити групи ресурсів в розрізі його фінансової структури. При цій операції виникає наступна проблема: існують загальнобанківські витрати, які не пов'язані безпосередньо з будь-яким підрозділом. Потім зробити розподіл витрат по окремих товарів. На цьому етапі розподіляються витрати на центри прибутку і центри витрат по фінансовій структурі банку, які в свої чергу включаються прямо або побічно в собівартість банківського продукту, і здійснюється калькуляція собівартості продукту за обраною системою. (ABC, Директ-костинг, ФСА).

В рамках традиційної системи застосовується двоетапний процес калькуляції витрат. На першому етапі всі накладні витрати, враховані по центрам інфраструктури, повинні перерозподілятися на бізнес-центри. На другому етапі даного процесу витрати (прямі, непрямі і накладні), акумульовані в бізнес-центрах, розподіляються по продуктам. Як об'єкти обліку витрат в даній системі виступають центри фінансової структури і банківські продукти.

Метод ABC (Activity Based Costing) являє собою аналіз витрат по видам діяльності. При розгляді методу ABC необхідно зробити акцент на те, що це метод визначення і обліку витрат за видами діяльності, а не визначення вартості.

Метод ABC - особлива форма функціонального аналізу витрат, в якому на перший план ставиться визначення та облік витрат на здійснення функцій системи протягом повного життєвого циклу. Однак він не вирішує питання оптимізації або навіть виключення функцій відповідно до задоволення вимог споживача шляхом виявлення витрат, як це здійснюється при проведенні ФВА. Система «direct-costing» передбачає включення в собівартість не тільки прямих змінних, але й частини змінних непрямих витрат. Сутність його полягає в

поділі витрат на постійні і змінні, та включення останніх в собівартість продуктів шляхом ділення їх суми на кількість виробленої продукції.

Метод ФВА розроблений як «операційно-орієнтована» альтернатива традиційним фінансовим підходам. На відміну від традиційних фінансових підходів метод ФВА розподіляє накладні витрати відповідно до детальним прорахунком використання ресурсів, докладним поданням про процесах і їх впливом на собівартість.

Метод ФВА дозволяє отримати справжню інформацію в реальному часі про щоденної діяльності банку, про функції, які були здійснені кожним внутрішнім підрозділом, підсумки. Він дозволяє оцінити функціональну взаємозв'язок різних підрозділів і тим самим перенести вартість споживаних банком ресурсів на собівартість реалізованих товарів. Цілям маркетингового підходу в даний час найбільшою мірою відповідає визначення собівартості банківського продукту або послуги методом функціонально-вартісного аналізу, перевага якого в порівнянні з іншими методами визначення собівартості банківських продуктів складається в перенесенні максимального обсягу непрямих витрат в прямі витрати.

Дані системи дозволяють найбільш точно розподілити витрати на ресурси по об'єктах витрат (банківським продуктам). Модель АВС надає можливість банкам виявити збиткові банківські продукти і неефективні бізнес-процеси. Виявлення даних проблем дозволить керівникам банків скоротити витрати і приймати вірні управлінські рішення.

Література:

1. Внутрішній економічний механізм підприємства: навчальний посібник / В.М. Гончаров, Н.В. Касьянова, Н.В. Вецепура, Д.В. Солоха та ін.. – Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2007. – 284 с.
2. Зоріна В.Н., Сеніна Г.В. Формування та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) в галузях народного господарства: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 214 с.

***Науковий керівник – Баришевська І.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет***